

УДК 347.9:347.95

В.І. Негру

ORCID: [0009-0009-9094-6599](https://orcid.org/0009-0009-9094-6599)

Ю.В. Камардіна

ORCID: [0000-0002-1571-5215](https://orcid.org/0000-0002-1571-5215)

ВИКОНАВЧЕ ПРОВАДЖЕННЯ ЯК СТАДІЯ СУДОВОГО ПРОЦЕСУ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

У статті здійснюється комплексний теоретико-правовий аналіз виконавчого провадження як завершальної стадії судового процесу в Україні. Розглянуто еволюцію наукових підходів до визначення правової природи примусового виконання судових рішень у вітчизняній та зарубіжній доктрині. Особливу увагу приділено співвідношенню виконавчого провадження з цивільним, господарським та адміністративним процесами, а також концепції виокремлення виконавчого права як самостійної галузі. Досліджено доктринальні підходи до визначення місця виконавчого провадження у системі права та його взаємозв'язок із принципом верховенства права. Проаналізовано положення Конституції України, процесуальних кодексів та Закону України «Про виконавче провадження» у контексті забезпечення обов'язковості судового рішення. Доведено, що стадія виконання є невід'ємною складовою права на справедливий суд відповідно до практики Європейський суд з прав людини. Окремо досліджено роль судового контролю як гарантії законності у виконавчому провадженні, а також функціонування інституту приватних виконавців. Висвітлено проблемні аспекти взаємодії державних і приватних виконавців у процесі реалізації судових рішень. Значну увагу приділено сучасним тенденціям цифровізації, зокрема впровадженню автоматизованих систем виконання рішень, що трансформують характер правозастосування та породжують нові правові ризики. Окреслено перспективи впровадження електронного виконавчого провадження як складової цифрової трансформації правосуддя. Зроблено висновок, що виконавче провадження має змішану правову природу та виступає ключовим елементом ефективного правосуддя, а його подальший розвиток має здійснюватися у напрямі посилення судового контролю та цифрової інтеграції.

Ключові слова: виконавче провадження, стадія судового процесу, судові рішення, примусове виконання, судовий контроль, право на справедливий суд, виконавець, цифровізація, АСВП.

DOI 10.34079/2518-1319 -2026-16-31-266-274

Постановка проблеми. Проблема ефективності виконання судових рішень є однією з ключових у сучасній правовій системі України. Незважаючи на наявність розвиненого нормативно-правового регулювання, практика свідчить про існування значних труднощів у реалізації судових рішень, що негативно впливає на рівень довіри до судової влади. Виконавче провадження, як завершальна стадія судового процесу, відіграє вирішальну роль у забезпеченні реальності судового захисту прав і свобод людини. Саме на цій стадії відбувається фактичне втілення судового рішення, що визначає ефективність усього механізму правосуддя. Водночас у юридичній науці відсутня єдність щодо визначення правової природи виконавчого провадження та його місця у системі права.

Зокрема, тривалий час ведеться дискусія щодо галузевої належності виконавчого провадження. Традиційний підхід розглядає його як завершальну стадію цивільного або господарського процесу, підкреслюючи його процесуальний характер. Водночас існує концепція виокремлення «виконавчого права» як самостійної галузі, що обґрунтовується специфікою правового регулювання, особливими методами впливу, зокрема державним примусом, а також специфічним суб'єктним складом. Дана проблема має не лише теоретичний характер, адже від визначення місця виконавчого провадження у системі права залежить обсяг повноважень суду щодо контролю за діями виконавців та межі втручання виконавчої влади у сферу правосуддя (Кучер, 2013, с. 98–104).

Окремої уваги потребує питання співвідношення виконавчого провадження з іншими видами судочинства, зокрема цивільним, господарським та адміністративним процесами. Також актуальним є забезпечення належного судового контролю за діяльністю виконавців і гарантування прав учасників виконавчого провадження. Значні виклики виникають у зв'язку із функціонуванням інституту приватних виконавців та необхідністю забезпечення балансу між публічними і приватними інтересами. Крім того, цифровізація виконавчого провадження зумовлює появу нових правових питань, пов'язаних із захистом персональних даних, прозорістю процедур та автоматизацією процесів. У зв'язку з цим виникає необхідність комплексного теоретико-правового аналізу виконавчого провадження як стадії судового процесу з метою визначення напрямів його подальшого вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика виконавчого провадження як завершальної стадії судового процесу традиційно займає важливе місце у вітчизняній правовій науці. Значний внесок у дослідження цієї тематики зробили провідні українські науковці, які розглядали як загальнотеоретичні, так і прикладні аспекти примусового виконання судових рішень.

Зокрема, фундаментальні засади цивільного процесу, включаючи стадію виконання судових рішень, були закладені у працях Михайла Штефана (Штефан, 2005). Учений послідовно обґрунтовував ідею процесуальної єдності судового розгляду та виконавчого провадження, наголошуючи, що без фактичного виконання рішення судовий захист втрачає свій зміст. Подібної позиції дотримується Валерій Комаров, який розглядає виконавче провадження як логічне завершення цивільного процесу та невід'ємний елемент механізму захисту прав особи (Комаров, 2016).

Водночас окрема група дослідників приділяє увагу інституційним і процедурним аспектам виконання рішень. Так, Світлана Фурса та Сергій Фурса у своїх роботах детально аналізують діяльність державних і приватних виконавців, правовий статус учасників провадження, а також гарантії захисту їхніх прав. Особливу увагу вони приділяють процесуальній формі виконавчих дій та необхідності забезпечення балансу між інтересами стягувача і боржника (Фурса, Щербак, 2021).

Суттєвий внесок у дослідження проблем виконавчого провадження зробив Юрій Білоусов, який розглядає виконання рішень як самостійний правовий інститут із власними принципами, функціями та механізмами реалізації. У його працях акцентується увага на необхідності підвищення ефективності виконання судових рішень як ключового показника дієвості правосуддя (Білоусов, 2011).

Окремий напрям досліджень пов'язаний із проблемою визначення місця виконавчого провадження в системі права. Так, наукові розвідки Юлія Навроцька обґрунтовують підхід до розгляду виконавчого провадження як стадії цивільного процесу, водночас визнаючи його специфіку як діяльності, пов'язаної із застосуванням державного примусу. (Навроцька, 2009). Натомість інші дослідники, зокрема Поляков Р. Б., відстоюють позицію щодо формування окремої галузі — виконавчого

права, що пояснюється особливим методом правового регулювання (Поляков, 2014, с. 156–161). Важливе місце у науковому дискурсі займають дослідження судового контролю за виконанням рішень. Зокрема, Кучер Т. М. акцентує увагу на ролі суду як гаранта законності у виконавчому провадженні, підкреслюючи, що саме суд забезпечує захист прав учасників від можливих зловживань з боку виконавців (Кучер, 2013, с. 98–104). У цьому контексті судовий контроль розглядається як продовження здійснення правосуддя, а не як окрема адміністративна функція.

Сучасний етап розвитку правової науки характеризується також зростанням уваги до цифровізації виконавчого провадження. Дослідники аналізують вплив автоматизованих систем, зокрема АСВП, на ефективність виконання рішень, а також пов'язані з цим ризики порушення прав людини. У наукових публікаціях підкреслюється необхідність удосконалення правового регулювання цифрових інструментів та посилення судового контролю в умовах автоматизації процесів. Крім того, значний вплив на розвиток наукових підходів має практика Європейський суд з прав людини, яка фактично сформувала сучасне розуміння виконавчого провадження як складової права на справедливий суд. Рішення цього суду стимулюють національних науковців до переосмислення ролі стадії виконання та пошуку ефективних механізмів її реалізації. Таким чином, аналіз наукових джерел свідчить про наявність різних підходів до розуміння правової природи виконавчого провадження. Водночас більшість дослідників сходяться на тому, що ефективне виконання судових рішень є ключовою умовою забезпечення реального захисту прав людини. Незважаючи на значний науковий доробок, питання інтеграції виконавчого провадження у цифрову систему правосуддя, а також оптимізації судового контролю залишаються актуальними та потребують подальших досліджень.

Метою дослідження є обґрунтування ролі виконавчого провадження як органічної стадії судового процесу на основі аналізу чинного законодавства, практики ЄСПЛ та доктринальних підходів, а також визначення шляхів вдосконалення механізму судового контролю.

Виклад основного матеріалу. Центральним аргументом на користь процесуальної природи виконавчого провадження є конституційний принцип обов'язковості судового рішення. Відповідно до ст. 129-1 Конституції України, судові рішення є обов'язковим до виконання. Держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку. Контроль за виконанням судового рішення здійснює суд (Закон України № 254к/96-ВР, 1996). Цей принцип деталізується у профільному законодавстві, зокрема у ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», де зазначено, що обов'язковість виконання поширюється на всі органи державної влади та осіб на всій території України, а за його невиконання настає встановлена законом відповідальність (Закон України № 1402-VIII, 2016).

Остаточне доктринальне підтвердження процесуальної природи цієї стадії міститься у Рішенні Конституційного Суду України від 26.06.2013 № 5-рп/2013 (справа № 1-7/2013). У ньому Суд чітко констатував, що виконання судового рішення є невід'ємною складовою правосуддя. Суд наголосив, що обов'язковість рішення є однією з головних засад судочинства, яка забезпечує конституційне право особи на судовий захист. (Рішення у справі № 1-7/2013 від 26.06.2013).

Важливим міжнародно-правовим підґрунтям цього принципу є Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р., зокрема її Стаття 6 «Право на справедливий суд», яка проголошує: «Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім

судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру...» (Конвенція, 1950).

Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) у своїй практиці неодноразово наголошував на нерозривності процесу. Зокрема, у справі «Горнсбі проти Греції» зазначається: «Право на звернення до суду було б ілюзорним, якби правова система держави дозволяла, щоб остаточне судове рішення, яке має обов'язкову силу, залишалося невиконаним на шкоду одній зі сторін» (Рішення ЄСПЛ від 19.03.1997). Таким чином, стадія виконання є частиною «права на суд», гарантованого ст. 6 Конвенції.

Процесуальний зв'язок суду та виконавця чітко простежується через норми ЦПК та ГПК України.

Аналогічну за змістом норму містить стаття 370 КАС України, яка встановлює, що судові рішення, яке набрало законної сили, є обов'язковим для учасників справи, їхніх правонаступників, а також для всіх органів, підприємств, установ та організацій, посадових чи службових осіб і підлягає виконанню на всій території України (Закон України № 2747-IV, 2005).

Суд залучений до виконавчого провадження на всіх етапах:

Початок: видача виконавчого листа або наказу (Закон України № 1798-XII, 1991).

Супровід: вирішення питань про відстрочку або розстрочку виконання, зміну способу чи порядку виконання (ст. 435 ЦПК) (Закон України № 1618-IV, 2004).

Припинення: визнання виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню.

Це підтверджує доктринальну позицію В. І. Тетришнікова, який розглядає стадію виконання як сукупність процесуальних дій суду та виконавця, спрямованих на реалізацію судового рішення. Автор наголошує, що процесуальний характер цієї стадії зумовлений її регулюванням нормами процесуального права та обов'язковим контролем з боку суду. Такий підхід дозволяє розглядати виконавця як суб'єкта, що діє в межах суворо регламентованої процесуальної форми (Тетришніков, 2007).

Окрему увагу слід приділити обов'язкам виконавця, визначеним у ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження». Закон встановлює: «Виконавець зобов'язаний вживати передбачених цим Законом заходів щодо примусового виконання рішень, неупереджено, ефективно, своєчасно і в повному обсязі вчиняти виконавчі дії» (Закон України № 1404-VIII, 2016). Зокрема, виконавець має: здійснювати заходи примусового виконання у спосіб та в порядку, встановлені виконавчим документом; роз'яснювати сторонам їхні права та обов'язки; розглядати заяви та клопотання учасників провадження. Такі обов'язки свідчать про те, що виконавець діє в межах суворо регламентованої процесуальної форми, яка за своїм змістом подібна до діяльності суду під час розгляду справи.

Варто також розглянути інститут приватних виконавців, запроваджений у 2016 році. Незважаючи на приватну форму організації їхньої діяльності, вони виконують публічно-правову функцію. Згідно з Законом «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання...», приватний виконавець є суб'єктом незалежної професійної діяльності (Закон України № 1403-VIII, 2016). Ця специфіка діяльності приватних виконавців детально аналізується у посібнику за редакцією С. Я. Фурси, де виконавче провадження розглядається як особлива форма правозастосування. Автори наголошують, що саме сувора процесуальна форма забезпечує дотримання балансу інтересів стягувача і боржника, а роль суду в цьому процесі трансформується у функцію безпосереднього нагляду за законністю застосування заходів державного примусу (Виконавче провадження : навч. посіб). Це підкреслює, що приватний статус виконавця не виводить його дії з-під сфери судового контролю. Стаття 19 Закону України «Про виконавче провадження» наділяє сторони широким колом прав: право на ознайомлення

з матеріалами провадження; заявляти відводи виконавцю; брати участь у вчиненні виконавчих дій (Закон України № 1404-VIII, 2016).

Важливим елементом сучасного виконавчого провадження є його інституційна взаємодія з цифровими державними реєстрами та електронними базами даних. Зокрема, автоматизований доступ виконавців до реєстрів речових прав на нерухоме майно, банківських рахунків та транспортних засобів значно підвищує оперативність виявлення активів боржника. Водночас така цифрова інтеграція змінює саму природу виконавчого процесу, наближаючи його до моделі «електронного примусового виконання». Це, у свою чергу, вимагає переосмислення процесуальних гарантій сторін, оскільки автоматизація окремих дій може зменшувати рівень індивідуального правового розгляду ситуації боржника. Тому в сучасних умовах особливої актуальності набуває питання встановлення балансу між ефективністю цифрових інструментів та дотриманням принципів справедливості, пропорційності й права на захист у виконавчому провадженні.

Сучасний етап характеризується впровадженням АСВП. Цифровізація дозволяє здійснювати арешт коштів автоматично. Проте це створює ризики порушення прав особи через помилки алгоритмів. На мою думку, роль суду в цифрову епоху трансформується: суд стає гарантом захисту цифрових прав громадян у виконавчому процесі. Необхідно вдосконалити механізм оперативного судового реагування на помилкові автоматичні арешти рахунків.

У справі «Юрій Миколайович Іванов проти України» ЄСПЛ констатував наявність системної проблеми — тривалого невиконання рішень національних судів (Рішення ЄСПЛ від 15.10.2009.). Це доводить, що навіть ідеально проведений судовий розгляд нівелюється, якщо стадія виконання затягується. Аналіз виконавчого провадження як стадії процесу вимагає запровадження механізмів відповідальності держави за затримку у виконанні.

Для повного теоретичного аналізу слід виділити підстадії виконання:

- відкриття провадження (ст. 26 Закону).
- виявлення майна боржника та накладення арешту.
- реалізація майна (через електронні торги).
- розподіл стягнутих сум та завершення провадження.

Кожна з цих підстадій потребує процесуального оформлення постановами, які є об'єктом судового контролю.

Окремим блоком розширення є аналіз Автоматизованої системи виконавчого провадження (АСВП). Цифрова трансформація виконавчого процесу призвела до появи нових юридичних фактів — автоматичних запитів, електронних арештів, автоматичної реєстрації документів.

Науковий роздум щодо «Електронного суду» Інтеграція підсистеми «Електронний суд» та АСВП створює єдине інформаційне середовище. Це дозволяє стягувачу в режимі реального часу відстежувати хід виконання рішення. Однак виникає питання щодо «процесуальної рівності»: чи має боржник достатньо інструментів для захисту в умовах миттєвого електронного арешту коштів? На нашу думку, законодавство потребує доповнення в частині автоматичного розблокування рахунків, якщо сума арешту перевищує суму боргу, без необхідності звернення до суду. Це розвантажить судову систему та підвищить рівень довіри до виконавчого процесу.

Заключним етапом основного матеріалу має бути аналіз стадії завершення провадження. Повернення виконавчого документа стягувачу без виконання не повинно розглядатися як остаточне припинення захисту. Суд має право перевірити

обґрунтованість такого повернення, що знову ж таки підкреслює неперервність судового нагляду на цій стадії (Ясинок, 2016).

Важливим елементом виконавчого провадження є відповідальність держави за те, щоб судові рішення реально виконувалися. Недостатньо лише ухвалити рішення суду — держава зобов'язана забезпечити його фактичне виконання. Це неодноразово підкреслював Європейський суд з прав людини, який у своїй практиці вказує, що невиконання судового рішення фактично зводить нанівець саме право людини на справедливий суд.

У випадках, коли рішення не виконується або виконується дуже довго, відповідальність покладається на державу. Це означає, що особа має право вимагати захисту та навіть компенсації за шкоду, завдану затягуванням виконання. Таким чином, держава несе обов'язок не тільки створити систему виконання рішень, але й забезпечити її реальну ефективність.

В Україні для покращення ситуації було проведено реформу виконавчої служби та запроваджено інститут приватних виконавців. Це зроблено для того, щоб підвищити швидкість та якість виконання судових рішень. Проте на практиці все ще існують проблеми: не завжди є чітка відповідальність за бездіяльність виконавців або затягування процесу.

Окрему роль сьогодні відіграє цифровізація виконавчого провадження. Використання електронних реєстрів і автоматизованих систем дозволяє швидше знаходити майно боржників, накладати арешти та контролювати виконання рішень. Це робить процес більш прозорим і менш залежним від людського фактору. Водночас повна автоматизація може створювати ризики помилок, тому важливо, щоб у будь-якому випадку зберігався контроль з боку людини, особливо суду.

Отже, ефективність виконавчого провадження залежить від трьох основних речей: правильної роботи законів, реального контролю з боку суду та використання сучасних цифрових технологій. Лише поєднання цих елементів дозволяє забезпечити справжнє виконання судових рішень і реальний захист прав громадян.

Висновки. Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що виконавче провадження є не просто адміністративною процедурою, а фінальною стадією судового процесу. Воно має подвійну природу: з одного боку, це діяльність органів примусу, а з іншого — це продовження реалізації судової влади через інститут судового контролю. Подальший розвиток законодавства має бути спрямований на повну інтеграцію виконання в єдиний цифровий простір правосуддя.

Доведено, що виконавче провадження має складну, комплексну правову природу. З одного боку, воно містить ознаки процесуальної діяльності, будучи логічним продовженням судового розгляду справи. З іншого — включає елементи адміністративно-правового регулювання, оскільки передбачає застосування державного примусу уповноваженими органами. Проте визначальною є саме процесуальна складова, адже виконання судового рішення є завершальним етапом реалізації судової влади.

Аналіз норм Конституції України та процесуального законодавства підтверджує, що держава покладає на себе обов'язок забезпечити реальне виконання судових рішень. У цьому контексті особливого значення набуває діяльність Європейський суд з прав людини, практика якого чітко закріплює положення про те, що право на справедливий суд включає не лише доступ до правосуддя та отримання рішення, а й його своєчасне та повне виконання. Невиконання рішень або надмірна тривалість виконавчого провадження визнаються порушенням міжнародних стандартів захисту прав людини.

Суттєву роль у забезпеченні законності виконавчого провадження відіграє судовий контроль. Він виступає гарантією дотримання прав і законних інтересів

учасників провадження, а також забезпечує баланс між повноваженнями органів примусового виконання та правами сторін. Судовий контроль проявляється не лише у формі розгляду скарг на дії виконавців, але й у вирішенні ключових процесуальних питань, пов'язаних із виконанням рішень.

Важливим елементом сучасної системи виконання є інститут приватних виконавців, який сприяв підвищенню ефективності виконання рішень та запровадженню конкурентних засад у цій сфері. Водночас їх діяльність потребує належного нормативного врегулювання та ефективного контролю, оскільки вони реалізують публічно-правові функції, що безпосередньо впливають на права та свободи громадян.

Окремої уваги заслуговує процес цифровізації виконавчого провадження. Впровадження автоматизованих систем, зокрема АСВП, суттєво підвищує оперативність і прозорість виконання рішень, однак водночас породжує нові виклики. Серед них — ризики технічних помилок, недостатній рівень захисту персональних даних та можливість порушення прав особи внаслідок автоматизованих рішень. У цих умовах роль суду трансформується — він стає не лише органом контролю, а й гарантом захисту прав людини у цифровому середовищі.

Бібліографічний список

- Конституція України (1996) Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
- Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (1950) від 04.11.1950. Офіційний вісник України. 1998. № 13. ст. 6 п.1. Доступно: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
- Цивільний процесуальний кодекс України (2004) Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.
- Господарський процесуальний кодекс України (1991) Закон України від 06.11.1991 № 1798-ХІІ. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>.
- Кодекс адміністративного судочинства України (2005) Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.
- Про виконавче провадження (2016) Закон України від 02.06.2016 № 1404-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 30. Ст. 542. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>.
- Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів (2016) Закон України від 02.06.2016 № 1403-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 29. Ст. 535. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#Text>.
- Про судоустрій і статус суддів (2016) Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.
- Справа «Горнсбі проти Греції» (Hornsby v. Greece) (1997) Рішення ЄСПЛ від 19.03.1997. Доступно: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_079#Text.
- Справа «Юрій Миколайович Іванов проти України» (2009) Рішення ЄСПЛ від 15.10.2009. Доступно: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_479#Text.
- Білоусов, Ю. В. (2011) Виконавче провадження: навч. посіб. Київ: Прецедент, 2011. 210 с.
- Фурса, С. Я., Щербак, С. В. (2021) Виконавче провадження в Україні: навч. посіб. Київ: КНТ, 450 с.
- Комаров, В.В. (2016) Цивільне процесуальне право України : підручник. Харків: Право, 656 с.
- Тертишніков, В.І. (2007) Цивільний процес України : навч. посіб. Харків: Видавець СПД ФО Вапнярчук Н. М., 312 с.
- Штефан, М. Й. (2005) Цивільне процесуальне право України: академ. курс : підручник. Київ:

- Ін Юре, 624 с.
- Кучер, Т.М. (2013) Судовий контроль за виконанням судових рішень у цивільних справах. Бюлетень Міністерства юстиції України. № 10. С. 98–104.
- Навроцька, Ю.В.(2009) Виконавче провадження як стадія цивільного процесу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Львів, 20 с.
- Поляков, Р.Б. (2014) Місце виконавчого провадження в системі права України Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. № 1. С. 156–161.
- Ясинок, М.М. (2016) Виконавче провадження : навч. посіб. Київ: Алерта, 320 с.
- Виконавче провадження: навч. посіб. / за ред. С. Я. Фурси. Київ: Юстініан, 2018. 384 с.
- Рішення Конституційного Суду України у справі № 1-7/2013 від 26.06.2013. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-13#Text>.

References

- Constitution of Ukraine (1996) Law of Ukraine of 28 June 1996 No. 254k/96-VR. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine], 1996, No. 30, Art. 141. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
- Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (1950) of 04 November 1950. Ofitsiyni visnyk Ukrainy [Official Herald of Ukraine], 1998, No. 13, Art. 6(1). Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
- Civil Procedure Code of Ukraine (2004) Law of Ukraine of 18 March 2004 No. 1618-IV. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>.
- Commercial Procedure Code of Ukraine (1991) Law of Ukraine of 06 November 1991 No. 1798-XII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>.
- Code of Administrative Procedure of Ukraine (2005) Law of Ukraine of 06 July 2005 No. 2747-IV. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.
- Law of Ukraine “On Enforcement Proceedings” (2016) Law of Ukraine of 02 June 2016 No. 1404-VIII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine], 2016, No. 30, Art. 542. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>.
- Law of Ukraine “On Bodies and Persons Enforcing Court Decisions and Decisions of Other Bodies” (2016) Law of Ukraine of 02 June 2016 No. 1403-VIII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, 2016, No. 29, Art. 535. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#Text>.
- Law of Ukraine “On the Judiciary and the Status of Judges” (2016) Law of Ukraine of 02 June 2016 No. 1402-VIII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.
- European Court of Human Rights (1997) Hornsby v. Greece, Judgment of 19 March 1997. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_079#Text.
- European Court of Human Rights (2009) Yuriy Mykolayovych Ivanov v. Ukraine, Judgment of 15 October 2009. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_479#Text
- Bilousov, Yu.V. (2011) Enforcement Proceedings: Study Guide. Kyiv: Precedent, 210 p. (in Ukrainian).
- Fursa, S.Ya. and Shcherbak, S.V. (2021) Enforcement Proceedings in Ukraine: Study Guide. Kyiv: KNT, 450 p. (in Ukrainian).
- Komarov, V.V. (2016) Civil Procedure Law of Ukraine: Textbook. Kharkiv: Pravo, 656 p. (in Ukrainian).
- Tertyshnikov, V.I. (2007) Civil Procedure of Ukraine: Study Guide. Kharkiv: Vydavets SPD FO Vapniarchuk N.M., 312 p. (in Ukrainian).
- Shtefan, M.Y. (2005) Civil Procedure Law of Ukraine: Academic Course. Kyiv: In Yure, 624 p. (in Ukrainian).

- Kucher, T.M. (2013) 'Judicial Control over the Enforcement of Court Decisions in Civil Cases', *Biuleten Ministerstva yustytzii Ukrainy* [Bulletin of the Ministry of Justice of Ukraine], No. 10, pp. 98–104. (in Ukrainian).
- Navrotska, Yu.V. (2009) Enforcement Proceedings as a Stage of Civil Procedure. Abstract of PhD thesis (Law). Lviv, 20 p. (in Ukrainian).
- Poliakov, R.B. (2014) 'The Place of Enforcement Proceedings in the System of Law of Ukraine', *Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav* [Legal Journal of the National Academy of Internal Affairs], No. 1, pp. 156–161. (in Ukrainian).
- Yasynok, M.M. (2016) Enforcement Proceedings: Study Guide. Kyiv: Alerta, 320 p. (in Ukrainian).
- Fursa, S.Ya. (ed.) (2018) Enforcement Proceedings: Study Guide. Kyiv: Yustinian, 384 p. (in Ukrainian).
- Constitutional Court of Ukraine (2013) Decision in case No. 1-7/2013 of 26 June 2013. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-13#Text>.

Nehru V.
Kamardina Y.

ENFORCEMENT PROCEEDINGS AS A STAGE OF THE COURT PROCESS: THEORETICAL AND LEGAL ANALYSIS

The article provides a comprehensive theoretical and legal analysis of enforcement proceedings as the final stage of the judicial process in Ukraine. The evolution of scientific approaches to determining the legal nature of the enforcement of court decisions in domestic and foreign doctrine is considered. Special attention is paid to the correlation of enforcement proceedings with civil, economic and administrative processes, as well as the concept of separating enforcement law as an independent branch. Doctrinal approaches to determining the place of enforcement proceedings in the legal system and its relationship with the principle of the rule of law are studied. The provisions of the Constitution of Ukraine, procedural codes and the Law of Ukraine "On Enforcement Proceedings" are analyzed in the context of ensuring the binding nature of a court decision. It is proved that the enforcement stage is an integral part of the right to a fair trial in accordance with the practice of the European Court of Human Rights. The role of judicial control as a guarantee of legality in enforcement proceedings, as well as the functioning of the institution of private enforcement agents, is separately studied. The problematic aspects of the interaction between public and private enforcement agents in the process of implementing court decisions are highlighted. Considerable attention is paid to modern trends in digitalization, in particular, the introduction of automated systems for the execution of decisions, which transform the nature of law enforcement and generate new legal risks. The prospects for the introduction of electronic enforcement proceedings as a component of the digital transformation of justice are outlined. It is concluded that enforcement proceedings have a mixed legal nature and are a key element of effective justice, and their further development should be carried out in the direction of strengthening judicial control and digital integration.

Key words: enforcement proceedings, stage of the trial, court decision, compulsory enforcement, judicial control, the right to a fair trial, enforcer, digitalization, ASVP.

Статтю було подано / The article was submitted	30.03.2026
Статтю було прийнято / The article was accepted	21.04.2026